

Malaise in de Wetstraat: het credo van **JO VANDEURZEN**

‘Deze tijden zijn niet geschikt voor visionairen’

‘Elke dag biedt wel honderd nieuwe redenen voor een politicus om er de brui aan te geven. Ik koester elke kleine stap voorwaarts als een remedie tegen de frustratie.’ Aldus sprak Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn. En van Bescheidenheid. ‘Ik ben graag de minister-van-het-glas-dat-halfvol-is.’ DOOR BART ECKHOUT EN JEROEN VERELST / FOTO YANN BERTRAND

De eerste deugddoende lentezon van het jaar heeft alweer plaatsgemaakt voor de routine van druilregen als we aankomen op het kabinet van CD&V-minister Jo Vandeurzen (51). Alsof het zo moest zijn. Dit gesprek zou over de lichtjes deprimerende sfeer van algehele stilstand gaan in de Wetstraat, en die heeft niet alleen te maken met het snertweer. “Geen enkel probleem wordt fundamenteel aangepakt of opgelost en dit geldt zowel voor de Belgische als Vlaamse Regering. Ook de oppositie bakt er niets van.” Eric Van Rompuy, de partijgenoot van Jo Vandeurzen, schudde deze week met een even scherpe als openhartige column hard aan de boom van de politiek. “Het is allemaal zo voorspelbaar. De ideeënbus zit vol maar er gebeurt niets”, kloor hij nog. Is Eric Van Rompuy een ouwe brompot? Ook, wellicht. Maar zijn kritische woorden konden alleen maar zoveel weerklank krijgen omdat ze zo herkenbaar waren voor al die collega-politici die dagelijks met loed in de schoenen naar hun parlement of kabinet schijnen te sjokken, in het besef dat er ook vandaag weer geen doorbraken geforceerd zullen worden. Geen hervorming van justitie. Geen versteviging van het pensioenstelsel. Geen splitsing van Die Kiekring. En tot nader order ook nog geen viaduct over Antwerpen.

Of hij nog graag politicus is, vragen we dus maar voor de zekerheid aan Jo Vandeurzen. De minister knikt bestlist. “Dit blijft een prachtige job”, zegt hij overtuigend. “De welzijnssector loopt vol met gemotiveerde mensen, die best wel willen veranderen. Maar ik blijf niet blind voor deze turbulente en onzekere tijden. De toekomst van onze welvaart staat op het spel, en bij vele politici leeft de frustratie dat ze daar niet snel genoeg op kunnen inspelen. Als politicus heb je toch nog altijd een beetje het voorrecht om in de cockpit van de samenleving te mogen zitten. Wat frustrerend, is dan het gevoel dat het vliegtuig op automatische piloot vliegt. Wij zijn maar een speldepokkie op de wereldkaart; wij mogen op onze kop staan, de eindbeslissing over de jobs van de mensen bij Opel Antwerpen ligt bij General Motors in de VS.”

‘Ik word er zo moe van’, bekende Eric Van Rompuy over de lethargie in de Wetstraat. U ook?

“Het maakt me opstandig. Wat is het alternatief? Defaitisme, cynisme. Elke dag biedt wel honderd nieuwe redenen voor een politicus om er de brui aan te geven. De tegenwind is fors, maar ik ga niet op mijn rug liggen met mijn poeties in de lucht. Ik koester elke kleine stap voorwaarts als een remedie tegen de frustratie. Ik heb me daar

mentaal op ingesteld: het is mijn job om op de bevoegdheden die ik mag uitoefenen veranderingen teweeg te brengen met mensen van goede wil. Dat is een zeer precieze taakomschrijving die ik mezelf aan het begin van deze regeerperiode heb meegegeven: ik wil iets ten goede veranderd hebben voor de mensen in de zorg- of de gezinsector. Dat zullen lang niet altijd de grote hervormingen zijn, maar liever in die niche een succesje boeken dan te weelklagen over de algehele impact.”

Het klinkt vooral erg defensief. Als ieder voor zijn eigen deur veegt, is de straat schoon. Is er toch niet meer aan de hand? De roep om grotere hervormingen lijkt ons alleszins gerechtvaardigd.

“Institutioneel gezien botsen we tegen de grenzen van het immobilisme, uiteraard zie ik dat ook. Weet u waar ik een beetje moe van word? Als ik de federale ministers van Begroting en Financiën (*Guy Vanhengel, Open Vld* en *Didier Reynders MR, BEV*) nu in koor hoor roepen om een hervorming van de Financiërswet omdat de deelstaten de federale schatkist zouden leegzuigen. (*lache*) Waar denkt u dat Yves Leterme en ikzelf bij de regeringsvorming in 2007 zolang ons latijn in gestoken hebben? Natuurlijk hadden we dat toen moeten regelen, maar een staatsvorming was taboe.

“Het is bijna ironisch: omdat wij van CD&V dat toen voorstelden, waren we de doodgravers van het federale België. Nu worden krek dezelfde standpunten verdedigd, net om het Belgische model in stand te houden. Dit debat moet ten laatste in 2011 gevoerd worden. Als we onze sociale zekerheid overreind willen houden zullen we wel moeten spreken over een andere financieringsregeling voor de staat, met meer verantwoordelijkheid voor de deelstaten. Ook de vakbewegingen, die altijd erg behoudzaam staan tegenover staats-hervormingen, moeten beseffen dat dat nu de inzet is.”

Het zand in de machine brengt de NV België stilaan echt tot stilstand.

“Wat we nu meemaken is het einde van het oude Belgische model, waarbij deals om de lieve communautaire vrede tegen een stevige prijs worden afgekocht. Politiek is een ander spel geworden: we moeten onze deals in Europa en zelfs daarbuiten afdwingen. Deze samenleving moet nogal wat zekerheden opofferen aan de globalisering. Door de bankencrisis en de economische gevolgen ervan hebben we daar nu het lelijke gezicht van leren kennen. In de VS gaat Lehman Brothers failliet. Vier weken later staan onze banken, die kort daarvoor nog kerngezond waren, op de rand van de afgrond. Dat plaatste ons voor een budgetair probleem dat nauwelijks te overzien was. Gelukkig heeft Yves Leterme toen de geniale ingeving gehad om andere

landen te betrekken bij de redding, of dit had wel eens héél raar kunnen aflopen met dit land. Of neem de varkensgriep. Als ik vijf jaar geleden voorspeld had dat onze regering noodmaatregelen zou moeten treffen omdat er in Mexico een kwalijke griep opgedoken was, u had me ter plekke gek verklaard.

“We hebben geen staats-hervorming nodig omdat de Vlamingen dat zo leuk vinden maar om dit land weer fit te krijgen om in te spelen op die globale uitdagingen.”

Is het ook een kwestie van schaarste van politiek talent? Het is ver zoeken naar een nieuwe Guy Verhofstadt of Wilfried Martens, zo u wilt.

“We hebben nu vooral een ander type politicus nodig. Dit is geen tijdperk voor visionairen. Is het niet een beetje pathetisch om vandaag vanuit de Wetstraat grote waarheden te verkondigen, in het besef dat de knikkers elders verdeeld worden? Politici vandaag moeten efficiënte beheerders worden. Een klein land als België moet het verschil maken door klant-vriendelijkheid, efficiëntie of flexibiliteit. Dat moet de missie van een moderne overheid zijn.

Als politicus heb je nog altijd het voorrecht om in de cockpit van de samenleving te mogen zitten. Wat frustrerend, is dan het gevoel dat het vliegtuig op automatische piloot vliegt

“Ministers zijn de veranderingsmanagers van hun eigen administratie. En de wil om te veranderen is groter dan we soms denken. Toen ik nog op Justitie zat, was ik de eerste minister die ooit een directiecomité van de FOD Justitie bijwoonde. Alleen al door beleefd te komen luisteren, creëerde ik een luchtbel van goodwill voor verandering. Ik voel me een collega van mijn ambtenaren. Ik wil hun frustraties kennen en de verloren energie recycleren voor hervormingen.”

Uw analyse staat haaks op een tijd van politici-wedetten, met een steeds kortere omlooptijd. Het Stevaertsyndroom, zeg maar. Om Bart De Wever niet te noemen.

“Ik ken eerlijk gezegd niet veel politici die status doelbewust nastreven. Als je mijn vorige week overloopt zou je ook kunnen zeggen dat ik nu de schijnwerpers zoek. Zestien opnieuw een rol over die zogenaamde nazi-onthaalouder, de dag daarna haal ik de krantenkoppen met een antwoord op een schriftelijke vraag over mensen die onder hoogspanningskabels wonen. En in het weekend op de CD&V-

gezinsdag herhaal ik de afspraken uit de Vlaamse regering over de uitbouw van de kinderopvang; weer in het journaal! Dat is een puur toevallige samenloop van omstandigheden, en daar hangt dan de perceptie van af of je goed bezig bent of niet. Vandeurzen is te afwezig, heet het dan, want zijn grote hervorming van de kinderopvang is er nog niet. Sorry, ik zal daar mijn tijd voor nemen. Ik ben niet meer wild te krijgen om een relletje in de krant. Mij interesseert alleen of ik die hervorming erdoor krijg op het eind van de dag.”

Je wilt er wel geen verkiezingen mee, met goed beheer van de administratieve winkel.

“U zegt dat. Misschien zit hier tegenover u wel het bewijs van het tegendeel. Ik ben een ploegspeler. Het klinkt misschien kief, maar ik ben oprecht blij als een collega een akkoord rond krijgt. Omdat dat ook afstraalt op de hele regering. De tijd van het gespin en de kleine interne sabotages is echt wel voorbij. De meeste collega’s beseffen intussen wel dat ze daarmee de geloofwaardigheid van de hele politieke klasse op het spel zetten. En, neem het aan van een ervaringsdeskundige, het is gewoon veel aangenamer leven als je niet voortdurend

taire tijden, maar mij zul je niet horen zeggen dat tegen het einde van deze regeerperiode de wachtlijsten verdwenen zullen zijn. Dat stoot blijkbaar mensen tegen de borst, maar het is gewoon een vaststelling. Nu beloven dat tegen 2014 er geen enkele wachtlijst in de zorg meer zal bestaan, is pure fictie.”

Dat klinkt als een waarschuwing voor uw collega van Onderwijs Pascal Smet (sp.a), die wel zegt dat op 1 september alle kinderen een schoolbank zullen hebben.

“Wat kon hij anders zeggen? Dat sommige kinderen helaas uit de boot zouden vallen? Stel je voor dat een minister van Onderwijs dat in het parlement zou komen vertellen. Dat zou pas maatschappelijk totaal onaannvaardbaar zijn, ondenkbaar bijna. Het recht op onderwijs voor elk kind grijpt zo naar het hart van een samenleving, van elke ouder, dat een regering zich simpelweg niet kan permitteren om op die kerntaak te falen. Dan krijg je, ja..., revolutie, hé.

“Eerlijk waar, wij zijn allemaal een beetje geschrokken van de omvang van het capaciteitsprobleem in zoets vitaals als het onderwijs. Pascal Smet heeft gelijk als hij zegt dat hij wil garanderen dat elk kind naar school kan op 1 september. Hij zal in mij een bondgenoot vinden. Ik ben niet het type politicus dat nu grijnzend zit te wachten tot het 2 september is om te zien hoe Pascal Smet op zijn bek gaat. (*lache*) Maar ik maak me ook niet te veel zorgen: Pascal heeft wel een paar plannetjes in zijn hoofd waarmee hij voor wat dynamiek zal zorgen.”

Wat Onderwijs en Welzijn verbindt, is dat het budgettaire bodemloze putten zijn. Er zal nooit geld genoeg zijn.

“Dat is de grote frustratie van elke minister die op deze stoel zit. Onze samenleving wordt geconfronteerd met een enorme verandering. Aan de ene kant wordt er geïnvesteerd in een aanzienlijke groei van het aanbod van zorg en hulpverlening. Aan de andere kant lijken de noden almaar groter en haast onbegrensd te zijn. Hoe gaan we om met de almaar toenemende vraag naar zorg? Deze regering heeft, ondanks de uit-zonderlijke budgettaire krapte, extra geïnvesteerd in het zorgaanbod, in welzijn voor iedereen, maar ook dat is niet voldoende, ook dat is niet afdoend. Nu niet, later niet. De sky is niet de limit, het spijt me. Ook een sociaal uitbreidingsbeleid stuit op grenzen. En dat zullen we in de toekomst, gezien de toenemende vraag om zorg, als gevolg van de vergrijzing en verzilvering, nog nadrukkelijk ervaren.

“De volledige demografische uitdaging van vergrijzing tot prille vergroening, van de rusthuizen tot de kindercrèches – komt op onze nek terecht. Dat los je dus niet op door een steeds grotere zak geld over de sector te storten. Maar ook met de nodige

Vlaams minister van Bescheidenheid

hervormingen, zal ik niet elke hulpvraag kunnen beantwoorden. De verbeteringen zullen soms bescheiden zijn, maar ik ben graag de minister-van-het-glas-dat-halfvol-is. Liever dan te verzuken door het besef dat er nooit geld genoeg zal zijn, prijs ik de innovaties in de zorgsector.”

Misschien verwachten we wel gewoon te veel van de politiek?

“Zoals tegen je kinderen moet je als goede huisvader af en toe eens naar durven te zeggen. Ik wil hier niet beweren dat de mensen hun plan maar moeten trekken. Want natuurlijk is de confrontatie hard met ouders van een kind met een handicap waarvoor je niet meteen een opvangplek vindt. Dat zijn menselijke drama’s, het begrijp dat zij geen genoege nemen met een vriendelijk handje van een minister die zegt dat hij zo verschrikkelijk hard zijn best doet.

“Er komt nu een hele generatie aan van vijftigers en zestigers, die zelf heel wat gepresteerd hebben en nu ook nog eens met de zorg voor hun ouders geconfronteerd worden. In zijn massaliteit is ook dat een nieuw maatschappelijk fenomeen, van een heel hoog emotioneel belang. En opnieuw moet ik zeggen: het spijt me, maar de overheid kan niet al uw zorgen dragen. Mijn ervaring is dat de mensen dat wel begrijpen, als ze maar zien dat er iets ten goede verandert.

De steekvlamjournalistiek wordt vaak met beschuldigende vinger nagewezen, omdat ze de nuance per definitie buiten beeld laat.

“Pff, dat antwoord is me wat gemakkelijker. Het lijkt wel of elk debat tegenwoordig eindigt met de conclusie dat het de schuld van de media is. Ik vind dit alvast géén specifieke verantwoordelijkheid van ‘de’ media. In alle geleidingen van de maatschappij is het moeilijk om het perspectief op het algemeen belang en de lange termijn scherp te houden.

“Ik begrijp dat mensen hun eigen rekening maken, maar kunnen we nog aandringen dat sommige maatregelen in *the long run* misschien het algemeen belang dienen? Ik maak me daar geen illusies over. Als ik straks kom met mijn voorstel voor kinderopvang, zal er een stormpje opsteeken. Misschien zal in de krant een scheve commentaar verschijnen, dat hoort erbij. Moet daar dan meteen weer een ‘rel’ of een ‘boni’ van gemaakt worden? Voor mij is dat een onvermijdelijke stap in het hervormingsproces. Ik heb in Genk de fusie van de ziekenhuizen meegemaakt, en als je midden in zo’n omvorming zit, dan is dat de chaos ten top. Inmiddels praat niemand nog over die moeilijke overgangperiode.”

Intussen wachten we allemaal op het verlossende woord over de Lange Wapper. Het uitblijven van een

akkoord verziekt de sfeer in uw coalitie.

“Daar moeten we nu inderdaad snel vanaf. Dat weegt op de samenhang in de regering, ja. Reden te veel voor alle betrokkenen om niet te veel oneliners in het publiek te gooien, en intern mee aan een oplossing te werken. Weet u, Lange Wapper had alles om een bewijs van snel en efficiënt overheidsoptreden te worden. Er was beslist, iedereen was mee met een ambitieuze oplossing voor een reëel mobiliteitsprobleem. Iedereen heeft er gezicht bij dat nu in alle discretie ernstig gezocht wordt naar een nieuwe consensus.”

Op Welzijn beleeft u uw eigen mini-Lange Wappertjes. Iedereen is het ermee eens dat er meer kinderopvang nodig is, maar je kunt tegenwoordig geen crèche meer openen zonder buurtprotest.

“En toch, door hier te zitten en de dossiers te kennen, heb ik geleerd dat je niet zomaar alle klagers over dezelfde kam mag scheren van het groepsegoïsme. Achter elk verzet kan een individueel drama schuilgaan. Maar de jurisdisering van de samenleving is natuurlijk wel een probleem, ja. De verdringing van het algemeen belang door de individuele belangen is me wel een debat waard. Die jurisdisering leidt me tot een overbervaging van justitie. De wereld wacht ook niet tot wij alle mogelijke advie-

ten is een legitieme overweging. Het juiste antwoord daarop is dan ook niet een tik op de vingers van die rechter, maar een adequate oplossing voor de opvang van vluchtelingen. Premier Leterme heeft ook zelf gezegd dat hij het gruwelijk vindt dat zo’n rechterlijke uitspraak nodig was.”

Het symbooldossier van de stilstand is wel Justitie. Als oud-minister kent u het terrein, het mijneveld zeg maar.

“De Hoge Raad voor Justitie heeft zich openlijk achter de hervorming van minister De Clerck geplaatst. Dat is een buitengewoon krachtig en hoopvol signaal. Dit zou nooit een wandeling in het park worden. Het is een beetje onheus dat Stefaan nu zo persoonlijk geïsoleerd wordt. Ik ben altijd gecharmeerd geweest door zijn wilskracht, al van toen hij ten tijde van de zaak-Dutroux de hervormingen in het gerecht op gang getrokken heeft. Er is nu eindelijk een venster met een opening om de hervorming door te voeren. Als ik hem vanuit de Vlaamse regering zou kunnen steunen, zou ik het meteen doen.”

Kunt u intussen al helder terugkijken op uw ontslag op Justitie, midden in de Fortissaffaire?

“Steeds helderder (*lache*). Ik zal daar ooit nog weleens iets over zeggen, als alle gerechtelijke procedures achter de rug zijn. De les die ik daar voor mezelf uit trek, is dat het van de gekke was om een zwaar departement als Justitie in zo’n complexe

Men blijft altijd beleefd tegen een minister. Maar ik maak me daar ook geen enkele illusie over: mensen die je vriendelijk de hand schudden, houden misschien de andere vuist gebald in hun broekzak

coalitie te willen combineren met het vice-premierschap en met de bevoegdheid over Instemmingscommissie Hervormingen.”

U bedoelt: er zijn dingen gebeurd die beter niet gebeurd waren, omdat u er nooit altijd zelf met uw neus op zat.

“Neem, ik bedoel niet dat een controle-freak zoals ik in zo’n situatie wel roefbouw móét plegen op zijn eigen geest en lichaam. Dat is niet goed in zo’n verantwoordelijke positie. Je gaat er onderdoor. Ik heb mijn lesje wel geleerd. Ik ben er heus niet rouwig om dat ik geen vice-premier meer ben onder Kris Peeters. Welzijn is een mooi departement. Dat volstaat, dank u.”

Uw ontslag is ingeleid door een ontlokkende parlements zitting waar ook leden van de meerderheid mee lve op de tv de brief van Cassia voorlezen die u uiteindelijk nekte. Dat beeld zegt iets over de haaienrijke Wetstraat.

“Ik heb dat moment eigenlijk helemaal zo niet beleefd. Die dag is als een was voorbijgetrokken, is een shellsheid. Er was die brief en dat was... ja, het einde hé. Ik vraag me af of ik die beelden toen wel gezien heb. Die hele mediastorm is een beetje aan mij voorbijgegaan. Ik had *Villa Politica* alleszins niet nodig om de enig mogelijke conclusie uit die brief te trekken. Ik hoop dat het me nooit meer overkomt, maar in dezelfde omstandigheden zou ik vandaag precies hetzelfde doen.”

Heeft het uw geloof in mensen en politiek geknakt?

“Vriendschap is een woord waar je zuinig mee moet omspringen in de politiek, maar de periode van mijn ontslag heeft een aantal vriendschappen versterkt, ook in onverwachte hoek. Wat me toen vooral stak was dat ik mijn werk niet kon afmaken. Justitie, ik deed dat écht graag. Men zegt nu dat ik het ook behoorlijk gedaan heb toen. Leuk om te horen, maar ik blijf daar nogal kalm onder. Als ik was blijven zitten, zou ik ook, zoals Stefaan nu, in de modder moeten gaan staan zijn. We zijn nooit tot de kern van de echte hervorming gekomen. Dan is het niet moeilijk om de toffe minister te zijn.”

Rechtens zouden dus beter twee keer nadenken voor ze dwangsommen opleggen aan de overheid voor elke asielzoeker die ze geen onderdak kan verschaffen?

“Wel, in dat concrete geval ga ik er nu toch vanuit dat de rechter niet het doel had om een individuele asielzoeker rijk te maken. De bedoeling was daar duidelijk om een krachtig politiek signaal te geven.